

Apo. 9.

omnibus tamen eminebant humanae facies: *Et facies earum tanquam facies hominum.* Quid? ad manifestandam savitiam, quam putabant exercere, non erat satis brutalis, ac belluina species? Non erat satis. Nam ad exaggerandam impietatem, ac crudelitatem, qua in univ[er]sum orbem savirent, debuerunt afferre humana capita, & non apparere ut purae bestiae. Ad denunciandum mortem Balthasari non iussit Deus pingi in pariete unguis, vel ritum leonis, sed manum hominis:

Dan. 3.

Apparuerunt digiti quasi manus hominis. Nam manus hominis etiā belluinos unguis crudelitate excedit. Turbatus est Balthasar aspectu humanae manus: *Tunc facies Regis immutata est:* & non fuit turbatus in lacu Daniel inter leones: nam saviores leonibus homines se gerunt.

Belluae
miliores
hominibus
Matt. 23.

260 Non injunxit Christus suis discipulis, ut effugerent venenatos serpentes, aliasque savissimas belluas, sed solum praecipit, ut ab hominibus caverent: *Cave te ab hominibus:* ne in hominibus suo malo experirentur maiorem savitiam, ac nocentius venenum quam in belluis. Paterfamilias dæmonē vocavit hominem, quando servi querebantur zizaniā suggeri superseminatam: *Inimicus homo hoc fecit.* Mutavit nomina, & damnum illatum imputavit homini, cum totum à dæmone emanaverit. Quia ad nocendum peior ipso dæmone homo est. Quare effugere dæmonem hominem, qualis erat Saul, Davidis

Matt. 13

prudencia fuit, & non debilitas.

261 Auxiliatur Achimelech

Saulis in-
iusta &
impia crimi-
nalis.

Davidi dicenti se venire in obsequium Saulis; & Doeg famulus Saulis infimulavit Achimelech tamquam infidelem, eò quòd Davidi opem tulerit: nam confidentia maior semper praebuit invidis anam calumniae, calumnia verò edulium est valde sapidum illis Principibus, in quorum appetitu vindicta residet. Interrogat Saul Pontificem, cur in ipsum conspiraverat cum Davide, illi suppeditans panem sacrum, & gladium Goliath? Suam Achimelech innocentiam manifestat Sauli, cui merita, & excellentia Davidis proponit: ultima tamen Regis injusti deliberatio fuit decernere Pontificis necem, ac univ[er]sae familiae ejusdem parentis: *Morte morieris Achimelech tu, & omnis domus patris tui.* Et confestim iussu Regis interfectus fuit repetitis pugionum ictibus, & unà cum eo quinque supra octoginta sacerdotes sacris vestibus ornati.

Rogo, quodnam crimen patrarunt sacerdotes illi, & Achimelech auxilians Davidi nuntianti se venisse in obsequium Saulis? Non requiritur ut praecedat in subdito culpa, ut fuscitetur furor ac indignatio in Principe: hic enim iracundia commotus nec sacro parcit, omnia cadibus impijs commiscens & cruentans. Ad hanc, respectu invidiae Saulis nullum maius esse potuit crimen, quam commendatio meritorum Davidis: *Quis in omnibus servis*

1. Reg. 22

tuis

tuis, sicut David fidelis, & gener regis, & perges ad imperium tuum, & gloriaris in domo tua. Nam invidus alienam laudem non sustinet: auferet à laudatore vitam, ut à laudato eripiat laudem: laudatorem reputat criminofum, ex eo tantum quòd in laudando verax sit. Ex hoc capite Achimelech ab invidio Saule damnatus poenam capitalem subivit: innocens enim ac sincerus coram illo commendaverat Davidem, cui antea succurrerat.

Reus sem-
per à Prin-
cipe audi-
endus.

262 Verum si Saul condemnaturus erat Pontificem innocentem, cur eum de crimine interrogat? Quia Saul, quamvis foret tyrannus, erat Princeps; tamquam tyrannus condemnavit innocentem, tamquam Princeps audivit reum. Damnare enim te inauditum, nec Princeps etiam tyrannus audeat. Sacerdos verò damnatus prodijt, cum foret innocens; quia maior culpa apud tyrannos innocentia est. Efflagitabat David à Deo tutamen & protectionem, pro qua obtinenda sanctitatem suam tamquam rationem offerebat: *Custodi animam meam Domine, quia sanctus sum.* Aptā videretur flagitatio, si David iniquus, ac sceleratus esset: nam contra sceleratos creatura etiam inanimes conspirant. Efflagitavit tamen David ut prudens ac disertus; quia in tribunali sceleratorum nullum est maius scelus, quam ab omni scelere immunem esse. Christum damnarunt Scribae & Pharisaei tamquam miraculorum operatorem; & quidem illorum ini-

Psal. 85.

Innocentia
reputator
crimini à
pauca.

quitas tamquam haereditas relicta est plurimis, siquidem multos omni aetate damnavit innocentes. Saulis iniquitas adeo perversa fuit, ut Deo, à cuius largissima manu sceptrum accepit, fuerit inobediens; & tyrannus erga Davidem, cuius virtute, ac periculo suos infestissimos hostes feliciter evaserat: nam cor ingrati semper erga suum benefactorem perversum est.

CAPUT II.

Davidis generositas & patientia cum Ingratitudine Saulis.

§. PRIMUS.

Proponuntur rationes ob quas noluit David ulcisci Saulem.

263 **H**Actenus morā fecit calamus in referendo Saulis ingratiudinem, ac tyrannidem; & quidem scelus esset, nisi ex adverso staret generositas & patientia Davidis: virium enim silentio involvi debet, sicut ex adverso virtus extolli, ac propalari laudibus. Virtutes verò quibus ad Deum multum accedimus, sunt generositas & patientia. Capiamus exordium à generositate Davidis, postea facturi gradum ad patientiam.

Bis in Saulis vitam dominatum potuit exercere David; semel in cavea Enggadi, quam ingressus fuit Saul adeo incautus, ut illius non attendentis particulam vestimenti abscederit David: *Surrexit ergo David, & praecidit oram chlamidis Saul silenter.* Iterum in so-

Generosi-
tas & pa-
tientia
Davidis.

1. Reg. 24.

T 2 litu-

litudine Zeph, quando David à dormiente Saule hastam eripuit:

1. Reg. 26. *Tulit igitur David hastam, & scyphum aquae, qui erat ad caput Saul.* Et in utraque illa opportunitate non defuit qui vellet suadere Davidi, in ipsius manus Deum tradere Saulem, ut eo extincto, maneret liber à nequitia, invidi ingratiq; hominis: parcere tyranno esse pietatem crudelem; siquidem incolumitatis bonum conferebatur illi, qui nociturus erat multis. At David non acquievit tali consilio, & secundum meum iudicium, rationibus exsequentibus.

264 Prima: quia posse vindictam fumere, erat apud Davidem fortior ratio ne ulcisceretur. Adamo præcepit Deus ne comederet de fructu arboris scientiæ, & illi declaravit subiturum mortem quocumque die fregerit tale præceptum: *In quocumque enim die comederis ex eo, morte morieris.* Cur igitur non est mortuus Adamus eadem die, qua comedit, sed vixit nongentos annos post fractionem mandati? Quia ex eo quod posset Deus illum vitâ privare, illum à morte eripuit; quia licet erat supplicium, & videretur ultio; & non ulcisci qui potest, divina potius, quam humana actio est. Adventante jam passionis tempore commendaverat Christus discipulis: *Qui non habet gladium, vendat tunicam, & emat gladium.* Et tamè Petro Malchû percutienti obstitit Christus, ne progredereetur, Malchumq; sanavit: *Converte gladium tuum in lo-*

Vindictâ posse sumere. Iustitiam pro emat.

Luc. 22.

Matth. 26. *Converte gladium tuum in lo-*

cum suum. Cur præcipit emi gladium, si impediendus est illius usus, quando postulat ad defensionem? Voluit Dominus hoc documento instituere discipulos, ut condonarent injurias, quando illas possent ulcisci. Est enim Dei singulare attributum, esse simul potentem, & clementem.

265 Secunda: quia condonata injuriâ, non fumendo vindictam, voluit ostendere, quanto polleret intellectu: nesciunt enim ulcisci, qui matura ac perspicaci mente pollent. Hoc nobis sicut exemplo, ita doctrina suasit David: postquam enim condonavit injuriam Sauli, concinnavit Psalmum, cui titulus est, *Intellectus David.* Quasi significans illû esse maturæ vividæ que mentis competentem, qui novit injurias remittere vindictæ ignarus. Hortatur nos Christus ad veniam & misericordiam, ut simus filij Æterni Parentis: *Estote ergo misericordes, sicut & Pater vester misericors est.* Filius naturalis Æterni Parentis est Verbum, cui Personæ peculiariter adscribitur sapientia: & quidem sapientes, instar Verbi, manebunt filij per adoptionem, qui illatas sibi injurias condonavert.

Intellectus pollet quis parci.

Luc. 6.

Princeps non offendendus, sed defendendus.

266 Tertia ratio quia noluit David ulcisci Saulem Regem, ea fuit; ne illi manus inferret; sunt enim manus sacrilegæ, quæ inferuntur Principi; nam manus subditi promptæ esse debent ad Principis coronam tuendam, & non ad auferendam vitam. Quando David abscedit fragmen purpuræ

ræ Sauli, ita abscissionem sensit, ac si cor suum sauciaret; nam generosum cor quando secat, se ipsum offendit: *Percussit cor suum David, ed quod abscidisset orâ chlamydis Saul.* Quòd si abstulit lanceam, qua intenderat Saul ipsum transfigere, fuit ad monendam Abner de incuria, qua suum Principem servabat; ita enim dixit: *Quare non custodisti dominum tuum Regem? Ingressus est enim unus de turba, ut interficeret Regem dominum tuum. Nô est bonum hoc quod fecisti: Vovit Dominus, quoniam filij mortis estis vos qui non custodistis dominum vestrum.* Voluit etiam ostendere Sauli ingratitude esse, quæ de illius manu arma eripuerat; nam Principis manus ad gratificandum collatis beneficijs nata est.

267 Optavit David superare Saulem, & superavit tamquam generosus, non vindex: quæ victoria maior fuit, quam reportata à gigante, & dæmone: nam se ipsum vicit, dum pepercit ingrato, cui parcere valor est humanam excedens virtutem. Exhibuit David in victoria generositatem simul & prudentiam: generositatem, prout ab hoste ingrato non sumpsit vindictam: prudentiam, dum suum Principem non offendit.

Cùm Rex in terra sit veluti substitutus Dei, cujus vices agit, ad solum Deum pertinet illum supplicio afficere. Sceleratus erat Rex Nabucodonosor, & minabatur Deus illi non obedientibus. Quando Daniel adversitates Regi erat denunciaturus, prius

unius horæ spatium cogitatione profunda exegit: *Tunc Daniel cepit intra se ipsum tacitus cogitare quasi una hora.* Optabat enim experire viam, qua sine detrimento veritatis observare Regem posset. Princeps bonus diligendus est, malus sustinendus. Si Deus injustum ac crudelem Principem tolerat, cùm punire valeat, cur subditi non tolerabunt, cui parere tenentur? Dei brachium non eget nostris manibus ut ab iniquis Regibus pœnas sumat. Subditorum obligatio est sustinere; Dei cura, eos puniri.

268 Denique noluit David injuriam exequi, quia nulla est victoria æquæ gloriosa contra malos, ac illa, quam ab illis bonitas reportat; sua enim Deus bonitate malos vincit. Voluit Petrus in horro Christum districto gladio tueri, cui Dominus obstitit, talem defensionem nolens: *Converte gladium tuum in locum suum.* Maiorem enim reputavit victoriam superare ingratitude quam Judæorum bonitate, quam potentia, sanando amputatam aurem Malcho, & in cruce impendendo veniam ingratibus; nam superando nequitiam bonitate, se exhibebat Deum. Interrogatus Diogenes quomodo quis de suo hoste rectius posset vindicari, respondit: Si ira se gerat, ut probitate illum superet. Hæc est sana doctrina, quam David à Deo didicit, & homines docuit; ubi enim generosa apparet tolerantia, omnis disparet injuria. Qui potentia nititur delere offensam,

D. n. 4.

Punitio Principis ad Deum spectat.

Bonitas malos vincit.

Vindicta qualiter sumenda.

eam duplicat, facitque apparere maiorem.

Vindicta redat vultum.

269 Potentia magis proditur collata venia, quam sumpta vindicta. Vindex, suæ iracundiæ executor est; clemens, illius dominus: qui verò dominatur suis passionibus, potentior est. Petrum in horto districto gladiò percipientem Christus objurgat: & S. Matthæus, quasi ille foret anonymus, vocat quendam hominem:

Matth. 26

Vnus ex his; cum tamen illum postea Christus interrogans de amore, compellarit non semel Petrum, & iterum Simonem: *Simon Ioannis diligis me?* In quo fuit nominationis disparitas: In amore, & vindicta. Qui diligit Christum, & proximum, æquipollet multis hominibus, & ut sic compellatur duplicato nomine: qui gladio irruit ad vindictam, unus vix homo est, & absque nomine: *Vnus ex his.*

Ioan. 20.

§. SECUNDUS.

Patientia arma expugnant omnia.

Patientia in se perhibet.

270 Superavit David Saulis ingratitude ac tyrannidem generositate, & patientiâ; his enim armis opportunius & facilis vincuntur potentes: nam quædam potentia aliam subigit: patientia verò cum à nullo superetur, omnia superat: cordis validi ac fortis nota, est pati; nam ex patientia Christus & valore cordis in sustinendo se Dei filium exhibuit. Vocat Christus Thomam, eique injungit, ut videat, &

attentè dignoscat suæ passionis signa: resuscitatus jam & gloriosus ostendit illi vulnera, cum posset gloriæ splendoribus se manifestare Deum: *Infer digitum tuum huc, & vide manus meas, & asser manum tuam, & mitte in latus meum, & noli esse incredulus, sed fidelis.*

Voluit Thomæ ac discipulis se testari, & ostendere Deum hominem, & Dei hominis notam distinctivam, ac veluti characterem esse patientiam. Non aperuit illi vulnera, quæ spinea corona capiti infixerat; cum enim in capite fuisset vulneratus tamquam Rex, hoc documento voluit monere Principes, illustriorem victoriam de vulnerantibus esse vulnere oblivionem. Discipulos euntes Emaus, & loquentes de tormentis passionis, interrogavit Dominus de sermone, & tormentis, quasi illorum immemor: *Quæ?* Sustinuit injurias tamquam Princeps, & talem se esse significavit oblivione. Sic

Injuriarum oblivio maior victoria.

Luc. 24.

hac opportunitate Dominus illorum discipulorum corda identidem allexit, quousque ex integro subegerit: nam patiens præterquam quod sit æquè pretiosus, & impenetrabilis instar adamantis, est etiam mirabilis ad atrahendū instar magnetis. Quamvis enim duo hi lapides sint ita æmuli, ut alter coram altero hebescat, & quasi virtutem amittat; tamen in patiente conjuncti suas integras vires continent, & exerunt. Nihil est quod patiens & constans cor frangat, nihil adeò durum & rigidum, quod ab eo mollium & attractum, illi non subiaceat.

271

Patientia necessaria

271 Armatura adeò firma ac nobilis est patientia, ut divina manus eam confaverit ad superandas ingratitude ac tyrannides: est item necessaria convictui humano; siquidem nihil in vita frequentius, quam ingratitude ac tyrannidem obviam reperire. Est generale remedium contra omnia mala: nam quæ æquanimiter sustinentur, malorum speciem exuunt.

Patientia robur emnia vincit

272 Patientia Job superavit dæmonem: omnia enim superat, qui ferre novit. Præcipua adeò materia est sustinere, ut nulla alia virtus fortitudinis nomine gloriatur, nisi patientia; fortes alia ut sint, id à patientia mutantur. Præcipuus fortitudinis actus non consistit in immani potestate, sed in magna tolerantia: hujus ratio subdi potest; quia fortitudo non tam corpore, quam animo sita est. Robur Josephi fuit insuperabile etiam femina: robur Samsonis femina succubuit: nam Josephus erat validus generositate animi, Samson vivebat corporis viribus.

Gen. 39. Jud. 16.

Miraculorum, & patientie vis.

Prov. 16.

273 S. Paulus conferens patientiam cum miraculis, & prodigiis operibus, primatum defert patientiæ: quia si in miraculis emittit magnitudo potestatis, in patientia animi valor exprimitur: & quidem virtus est non in viribus potestatis, sed animi. Spiritus Sanctus ait meliorem esse virum patientem, quam fortem: potius namque est sustinere, quam vincere; victoria enim humanis viribus, sustinentia valori Spiritus

Sancti, & prudentiæ comiti adscribitur.

274 Non possum non animadvertere Davidem electum à Deo in populi sui remedium, & juxta cor ipsius Dei probitate & magnificentia, & tamen continenter tot afflictum tribulationibus. Quid ex eo quod sit electus, molestius jactatur? Ita: nam Deus cum vellet Davidem constituere Regem, voluit ad patientiam exercere laboribus. Christum in Cruce tamquam dominum regni agnovit, & veneratus est Dimas: *Dum veneris in regnum tuum.* Quis edocuit Dimam esse dominum regni illum hominem, quem quasi delictorum comitem videbat ipsdem cruciatum tormentis? Vidit Christum esse justum: *Hic autem quid mali egit:* & justo, quem labores insectantur, deesse nequit regnum, in quo coronetur. Magnificus Regis titulus supra caput Christi in Cruce collocatur: *Erat autem & superscriptio scripta super eum: Hic est Rex Judæorum.* Nonne titulus ille utpote in irrisionem appositus aptius constitueretur ad pedes, ut facile à prætereuntibus legi & agnosci posset? cur supra caput? Quia in Christi capite erant sentes, ex quibus corona texebatur; & voluit Christus ostendere per illos ascensum fieri ad regnum caeleste, quod titulus ille propalabat.

Tribulatio in celestis a Deo

Princeps ex patientia

Luc. 23.

Laborem patientia facit Regem.

Luc. 23.

§. TERTIUS.

*Multa bona continent molestia
ac labores.*

*Labores
suis in di-* 275 Non potuit iustus & mansuetus David conqueri seduris exercitum laboribus, variisque insectationibus vexatum: siquidem obtinuit quæ Deus ipse sibi delegit, cum ipsamet foret innocentia: consulit Davidi Deus quæ suis electis in hoc mundo solet impendere: aurum enim probatur in igne, ut quò plus excoquitur, magis splendescat: sic à laboribus patienter toleratis cor

humanum valorem & splendorem capit. Virtus à pœnis nascitur, sicut rosa à vepribus: & sicut his manet rosa gratior, ita illis manet virtus sublimior. Labores probant ac perficiunt iustos, corrigunt peccatores. Dixit Job eum esse beatum, quem Deus puniebat:

Job 50. *Beatus qui à Deo corripitur.* Videtur abesse beatitudinem, ubi adest supplicium: siquidem beatitudo impenditur iustis, supplicium delinquentibus infligitur. At locutus est patiens Idumæus, tamquam in patiendi disertus: est enim inchoata gloria pati in hac vita, cum ex patiendi meritis fiat ascensus ad gloriam. Deus tamquam pater patiens liberat, & occidens salvat.

*Pœnia
prosum.* 276 Monuit olim Philosophus quidam: *Sustine, & abstine.* quasi diceret: Sustine mala pœnæ, & abstine à malis culpæ, ut ex patientia consequaris felici-

tatem: malum morale nullum inest supplicio, sed causæ, seu radici illius, scilicet culpæ: sustinere propter culpam, pœna est: sustinere sine culpa, felicitas. Aliud est nocere, aliud punire tamquam medicus, & exercere tamquam magister: quæ omnia non conferuntur nisi dilectis: *Quem enim diligit Dominus, corrumpit, & quasi pater in filio complacet sibi.* Supplicium licet videatur rigor, & affligat, documentum est: medela etiam amara prodest: & certè malum esse nequit, id quod confert amas, qui probe novit quod confert, & quidquid vult, potens est conferre.

277 In molestijs ac laboribus clauduntur tria bona, scilicet agnoscere Deum, se ipsum agnoscere, & Christo assimilari. Vexatus laboribus homo cognoscit Deum ad quem clamat pro obtinendo auxilio: *Ad Dominum, cum tribularer, clamavi.* Objurgat Deus Manassen ob sua scelera, in quibus, non obstante objurgatione, Rex perseverat: igitur suis hostibus à Deo traditus, ut vexari laboribus, & molestijs exerceri cœpit, ad Deum recurrens, pœnitentiæ scelerum tactus respicit: tunc (ait Sacer Textus) agnovit Deum: *Cognovit Manasses quod Dominus ipse esset Deus.* Nam tribulatione probat Deus nostram cognitionem, exercet nostram fortitudinem

278 Item ex tribulatione se ipsum agnoscit homo: nam scientia ex afflictione in nos diffuit. Quid enim scit, qui nondum tribulationem subijt? ait Spiritus Sanctus

Ezech. 34. Sanctus, Vera scientia est se ipsum agnoscere. Favet Deus Ezechie, & Ezechias Deum offendit: tamquam ingratus à Deo punitur, & sic peccatorem se agnoscit: *Flevit que Ezechias fletu magno.* Felicitas eum reddidit ingratum, simulque ignarum sui; tribulatio in pœnitentia se agnoscentem.

Exod. 5. Nescio Dominum, dicebat Pharaon, quando in fortuna prospera felix: & postea: *Fugiamus Israël, Dominus enim pugnat pro eis.* Quando jactatus à fortuna in maximum incidit infortunium, agnoscit Dominum. Eadem enim fortuna quando prospera, illi clausit oculos, ut Deum ignoraret; quando adversa, aperuit, ut agnosceret ac timeret.

279 Isaias dixit tribulationem præstare mentem auditui: *Vexatio intellectum dabit auditui.* Videtur non esse tribuendum corporeo sensui, quod peculiare est spirituali animæ, quod scilicet est intellectrix facultas. Tribuit tamen disertè: quia in laboribus & afflictionibus corpus gubernatur per animam, seu potius corpus instar est animæ, ut quasi mentis compos intelligat. Nam veritates, & apertiones fraudum non tam intelliguntur, & creduntur, quando animæ rationali observantur, quam quando à corpore sustinentur: tunc enim corporei sensus facultatibus spiritualis animæ subduntur.

280 Sed rogo: quænam assignari causa potest, cur homo se præstet in felicitatibus immemorem & inscium, ac in adversitatibus

bus gnarum & sapientem? Effectus utriusque causæ duplex est, nempe ingratitude, & afflictio; ingratitude parit oblivionem & insciam: *Homo cum in honore esset, non intellexit; afflictio confert intellectum & sapientiam: Vexatio intellectum dabit.* Certum est hominem in prosperitate amisse gratiam; & nos docet experientia in adversitatibus eam recuperare tamquam sapientem & dilerum; solent enim virtutes in rebus dubijs & adversis splendidius fulgere, sicut stellæ in nocte magis atra & obscura: certè generositas cordis eò validius proditur, quò maiori afflictionum tumultu cor jactatur. Nam pondus manifestat constantiam palmæ cum illo surgentis; adversitas detegit fortitudinem animi, quando patientia superatur. Strigilis repurgat aurum, fornax decoquit, afflictio purificat; & exemplum grande sine tortura adversa dari nequit. Tribulationes Jobum sublimarunt, Josephum illustrarunt, Davidi sceptrum contulerunt: & Christus ipse exaltatus fuit mortis suæ tormentis & doloribus: *Cum exaltatus fuero, in justis tolerantia in patiendi est certior magnitudinis sublimatio: quicumque vult augeri, patietur; solus enim exaltabitur, qui noverit sustinere.*

§. QUARTUS.

Qui plus patitur, plus assimilatur Christo.

281 Res est adeò præclara, & illustris patienter ferre, ut qui-

Adversitas probat & facit splendore. Ps. 148. Isai. 28.

Isai. 12.

Patientia nobilitat.

quicumque magis sustinet, magis amuletur Deum, qui homo factus est, ut pateretur. Christus in mundum venit, ut malum reprobaret, & eligeret bonum: *Ut sciat reprobare malum, & eligere bonum.* Reprobavit peccatum, & elegit labores, ut ostenderet viam merendi esse viam patendi: Christus errare non potuit in electione, quia erat sapientia Patris; ergo errat mundus, & omnes ejus sequaces, dum labores reputant adversitatem. Christus ab exordio mortalis vitæ usque ad exitum continenter passus est: cum enim fieret homo ad patiendum, voluit ut universa & integra vita foret meritum; est enim vita mortua, quæ sine laborum patientia transigitur. Nobis ad patiendum vitæ impensa fuit: qui plus patitur, plus meretur, & Christo magis assimilatur.

282 Non fuit Christi figura Saul in prosperitatibus, nec Salomon in opulentijs, sed Josephus venditus in afflictionibus, & David varijs laboribus jaectatus: solus enim qui labores & insectationes sustinet, Christum representat. Duobus modis in hac vita pœnâ, seu laborem subimus, vel ex culpa, vel sine culpa: & utroque modo patiendi felices sumus: si enim ex culpa patimur, debitum solvimus, & sic felices, quatenus à debito liberamur: si sine culpa, feliciores, quatenus nostris pœnis æquanimiter toleratis Deum facimus debitorem, & Deum habere debitorem ingens felicitas est. Solvit David suis laboribus injuriam,

quam intulit Uriæ, & labores Davidi sceptrum contulerunt: qui enim plene solvit, non solum satisfacet, sed obligat.

283 Vidit se Josephus à suis fratribus venditum, & innocentem à suo domino conjectum in carcerem: & hujusmodi afflictiones illum reddidere sapientem, Deoque perquam similem: qui enim innocens patitur, Deum exprimit. *Numquid non Dei est interpretatio?* referte mihi quid videritis dicebat sanctus juvenis duobus Pharaonis famulis, qui sua somnia illi proposuerant, & explicatum postulabant. Dubitationem mihi injicit ratio, quam Josephus assignat, simul & deliberatio, quam capit circa interpretationem. Si enim ad solum Deum spectat somniorum interpretatio, cur exigit illorum narrationem, ut interpretetur? Duplici ex causa. I. Quia Josephus innocens sustinebat carcerem, & vincula; qui enim innocens patitur, viva quadam similitudine Deum refert. II. Nam qui immunis à culpa pœnam sustinet, divinam quadam sapientia præditus est.

284 Tyrannis, & multiplicata insectatio Josephum reddidere sapientem, imò & à fratribus adoratum, totiusque Ægypti dominum: similiter labores Davidem fecere Regem, & in toto orbe celeberrimum. Innocentia enim patitur ad regnandum, & etiam regnat, quando patitur. De regno interrogat Christum Pilatus: *Tu innocens Rex Judæorum?* Respondet Christus: *Regnum meum non est de*

Patiens est Dei imago.

Gen. 40.

Persecutio & vexatio dat regnū.

Innocens patiens regnat. Joan. 18.

hoc

hoc mundo. Cur igitur Pilatus Regis titulum jubet cruci affigi, quæ vetat auferri? Noverat Pilatus Christi innocentiam, & ubi vidit in cruce pendentem, significare voluit in Cruce regnare, siquidem innocens patiebatur: crux enim innocenti ad regnandum sceptrum est. Permisit hostibus suis Christus, ut in Cruce spoliaretur rebus omnibus, exceptâ coronâ: cum enim hanc concesserit invidia innocentia, auferri non potuit: nam Deus coronam innocentibus in hac vita collatam, reddit perpetuam, utpote ex meritis majoribus.

S. QUINTUS.

Ingrati manus magis tyranna sunt.

285 David ex generositate & patientia coronam Israël adeptus est, quam Saul amisit tamquam ingratus & tyrannus, cum sui ipsius homicida foret: *Arripuit itaque Saul gladium, & irruit super eum.* Sunt manus ingrati hominis crudeliores hostibus: nam hostis, partâ victoriâ, à cædibus abstinere: ingratus sibi etiam tyrannus, propriæ spoliator vitæ est. Saul erga Deum inobediens ob superbiam, ab ipsa superbia interfecit: Saul in sacrilegio erga sacerdotes crudelis, ab ipsa crudelitate in sui authoris exitum versa, pœnas subit. Fuit ingratus Saul infectando Davidem, & sibi etiam ingratus fuit. Regnavit in supplicium aliorum, & supplicium sibi inflixit; nam ingra-

titudo erga alios tyranna, sibi etiam crudelis est.

286 Impij reputant valorem sibi necem inferre ad virandum dedecus ab hostibus inferendum, sicut fecit Saul, ut evaderet manus Philistinorum; quasi mors æquiori animo ferenda sit, quam injuria. Verum sibi mortem conficere, ignavia impiorum est, & ingratorum deliberatio. Nam qui se occidit, ut effugiat dedecus ab hoste inferendum, maius subit dedecus, dum se mortuum tradit hosti in spoliū. Mortem oppetere in defensione, honestum valor est: se occidere, autem iniquum hostis subigat, ignavus timor: est enim periculum fugere; & parum refert fugam manibus, an pedibus arripere. Brutus fugam confessus est, quando sibi necem intulit. Aliud est non timere mortem, aliud odisse vitam: non timere mortem in defensione, fortitudo est: odisse vitam in periculo, ignavia: cum ex metu periculi desit quis suæ obligationi. Non se interfecit Saul ad mala præcavenda, sed ex defectu animi ad mala sustinenda.

287 Evangelista dilectus scripsit Dominum tunc mortem obiisse, quando jam omnia sustinuerat: *Sciens quia omnia consummata sunt.* Voluit Sacer Historicus advertere Christum mori gloriosum tamquam strenuum: non quidem ex patientia deficiente, sed quia defecerat materia ad patientiam. Dixi ingratorum deliberationem esse, sibi necem inferre: quia ingratus potius optat mori, quam

Mors sibi illata ex ignavia.

Labores sustinendi in vita, & non vitandi quæ sita morte. Joan. 19.

U 2 quam

Christo sibi mibi est qui patitur. 1. Jan. 7.

Christi imago & figura est qui patitur.

Labores affirunt felicitatem.

Ingratus
est qui mo-
do in gratia
fuit.

Matth. 27

quàm se gratum exhibere. Se laqueò suspendit Judas, postquam suam agnovit culpam, simul & Christum: *Peccavi tradens sanguinem iustum.* Quid? non erat Judæ longè utilius vivere, & mereri veniam, quàm mori, & ex desperatione perire? Cùm foret ingratus, tam durum illi videbatur gratificari pro accepta venia, ut optavit potius mori petiturus, quàm vivere gratificaturus. Se proprio gladio interfecit Saul: quia ingratitude tyrannica nec sibi parcat. Vicit Saulem David patientia: quia cor sustinens superat omnia.

CAPUT IV.

Ingrata conditio est inter omnes magis perversa.

§. PRIMUS.

Ingrata conditio beneficia odio compensat.

Ingratus
est pro odii-
tor, & hostis
bonitatis.

Psal. 37

Luc. 14

1. Reg. 24

288 **Q**ueritur David ingratos, & eos reputat ac definit proditores & hostes bonitatis: *Qui retribuunt mala pro bonis, detrahebunt mihi, quoniam sequebar bonitatem.* Vocat proditores: quoniam detrahunt, quando plus accipiunt: vocat hostes bonitatis: quia bonitas eos obstringit. Affabilitas Servatoris cum Phariseis māducantis, satis non fuit, ne ab illis detraheretur: *Et ipsi observabant eum.* In spelunca Enggadi Saul commendavit justitiam Davidis, eique primas detulit: *Justior tu es,*

quàm ego. Deinde ut speluncam egressus est, Davidem morte dignū propalabat: *Filius mortis est.* 1. Reg. 26. Ex bonitate Davidis causam deprompsit, ut capite damnaret, & ex obligatione motivum ut læderet: nam motiva ingratorum ad lædendum, sunt ipsamet accepta beneficia. Sanabat & illuminabat Christus caecos sputo: *Exspuit in terram, & fecit lutum ex sputo, & lenxit lutum super oculos ejus.* Et Judæi in compensationē, *Expuerunt in faciem ejus.* Quia beneficia in manibus ingratis motiva, & instrumenta sunt ad offendendum benefactorem.

289 Qualitates ingrata conditionis sunt, magna beneficia compensare odio: diffisam, & crudelem esse, timidam ac malitiosā: denique proclivem ad credendum quod peius est, tyrannicam in condemnando. Quod attinet ad primam qualitatem, solvendi odio beneficia: In nuptijs, & convivio Cana petijt a Christo B. Virgo, ut vini defectui succurreret: *Vinum non habent.* Respondit Dominus nondum sibi moriendi tempus adventasse: *Nondum venit hora mea.* Quid? Virgo Mater non petebat, ut Christus vitā spoliaretur, sed beneficium nuptijs, & convivis illis conferendum: cur igitur Christus responsum reddit loquens de propria morte, quasi petita? Quia inter ingratos adeò frequens est compensare odio beneficia, ut nullum ferè interponatur tempus inter beneficij collationem, & pro illo collato vitæ ablationem: non videbatur

Ingratitudo
dicitur con-
ditiones.

1. Reg. 2

Beneficia
ad odio per
ingratos
compensantur.

barat Christus paratus ad beneficiendum, quia nondum advenerat tempus ad moriendum.

290 Contulit Alexander patri Antipatri regnum Macedoniae; & Antipater in tanti beneficii compensationem, illius matrem, & duos liberos occidit. Regem Ægypti constituerat Ptolepeus Ptolomæum, & hujus filius Pompeij caput amputavit, ut offerret Cæsari. Ad ipsius Cæsaris occisionem valdè juvit filius Brutus, cùm à Cæsare maxima accepisset beneficia. Tiberius Juliae uxori suæ acceptum imperium ita gratificatus est, ut illius filium Agrippam interfecerit, & summam adhuc curam ad penitus abolendam familiam Octavianianam, à quo fuerat in imperium adoptatus.

Magnum fuit beneficium septri: sed ingrata conditio magna beneficia compensat odio, & quasi onerata debito anhelat, ac sola crudelitate levata respirat. Præcipit Deus Eliseo ut in Regem ungeret Jehu: Prophetæ tamen injungit, ut peracta ungiōne, ab illius conspectu se fugā celerrimā propriat: *Aperiesque ostiū, & fugies, & non ibi subsistes.* Cur unctū Jehu in Regem statim fugere debet Eliseus, & non cum eo saltem per aliquot dies manere? Quia à Jehu jam uncto & constituto Rege, nihil sperare poterat, nisi odium ingratitude, ita ut periclitetur vitā, nisi se statim coniciat in fugam.

Diffidentia
ex ingrati-
tudine.

4. Reg. 9

291 Quoad secundam qualitatem, quæ est diffidentia, hæc in

Judæis planè immotescit. Venit in mundum Christus, ut Judæorum regnum firmaret, ac perpetuum redderet: & Judæi diffidentes Christo, quem à gentibus cognitum & adoratum videbant, perdere regnum verebantur: *Veniē Romani, & tollent nostrū locū, & gentem.* Tamquam ingrati fuerit diffisi, & tamquam ingrati Regi, diffisi sunt regno, & ea crudelitate ex ingrata diffidentia vivere in Christum, ut inter duos latrones Cruci affigerent.

Caligula obstrictus populo, à quo acceperat imperium, dictitare solebat, optare se ut populus unius tantum cervicis foret, quò suos omnes subditos unico ictu jugularet. Adeò illis omnibus ingratus diffidebat, ut mallet sine subditis esse, quàm videre illos, à quibus tantum honoris fastigium acceperat. Galba, qui in Hispania fuit acclamatus Imperator absque ullo jure ad imperium, Hispanos omnes insignibus militaribus, multos capitibus spoliavit, & aliquarum civitatum muros solo æquavit: reputans sibi facilius, crudelem esse, quàm vivere diffidentem illis, quibus erat obstrictus: nam diffidentia naturalis est effectus ingratitude.

292 Quòd ingrata conditio conjugat simul timorem & malitiam, apparet manifestè in Saulle, & Judæis: *Timuit Saul David, & statim ex malitia illi mortem architectoratus est: cùm enim videret prudentem ac strenuum, cogitavit futurum Regem Hebræorum.*

Ingratitudo
dicitur da-
mna & ma-
lita.

1. Reg. 19

rum. Timuerunt Pharisei Christum: *Omnes credent in eum.* Et ex timore decreverunt illum vitam privare: *Moriatur homo.* Timor omnia credit, malitia omnia suspicatur, & ingratitude, cum sit timida, & malitiosa, ut securam reddat, non veretur crudelis fieri.

*Crudelis
tas ingratitudinis.*

Justinianus Imperator, postquam in Asia, Africa, & Europa dux inclutus Belisarius egregias comparavit victorias, quibus magnopere auxit imperium, eum oculis privari, & fortunis spoliari iussit, ex falsis suspicionibus: & ob confictas hostium calumnias ignominiose generalatu abdicavit Narzen, qui feliciter suo robore imperium protulerat. Valentinianus occidit Ecium, postquam hic strenuissimus dux subegit Attilam, & ab armis Francorum Romanam eripuit; fuit que illa occisio nata ex sola culpa, quam ex invidia emuli confixere. Cum enim ingratitude conditio æquè timida & malitiosa sit, quæcumque levis suspicio sufficit, ut se gerat crudelem ac perverſam.

Ingratitudo timor & malitia.

293 Rogo tamen: Nonne Saul perspecta habuerat obsequia Davidis, ne eum timeret? Nonne Judæi Christum agnoverant prodigiosum, ut Regem acciperent? Nonne Imperatores Justinianus, & Valentinianus intellexerant facinora Belisarii, & Ecij, ne acquiescerent illorum calumniatoribus? Cur igitur in prædictis tantum valuit timor, & malitia? Quia erant ingrati; & ingratitude ex maioribus beneficijs depromit motiva ad ignorandum

benefactores, eisque nocendum.

Voluit diabolus Serpente indutus suadere Evæ transgressionem, & detraxit Domino tamquam imponenti præceptum grave in materia levi, qualis erat elus cujusdam pomi: *Cur præcepit vobis Deus, ut non comederetis ex omnibus ligno paradisi?* Mirabilis calliditas serpentis! ut suadeat inobedientiam, revocat in memoriam Evæ beneficia Divina, quæ erant motiva ad obediendum? Videbatur quod ad impellendum facile in lapsum, debuerat prius abolere de memoria Evæ omnia Dei beneficia? Non ita: quia in primis illis parentibus jam agnoverat, quod in Principibus eorum posteris eventurum erat, scilicet minorem fore correspondentiam in illis, quando esset maior correspondenti obligatio.

*Principes faciliores ad vindi-
ctam quam ad gratificationem.*

294 Animadverto præcipuum, & quidem honestum dictamen Principis, esse suo honori ac æstimationi consulere: si igitur magna subditorum servitia, & obsequia reddunt Principem magnum, & honore magno dignum, cur talia obsequia non semper Princeps beneficijs compensat? Quia obsequijs magnis obstat magna ingratitude, ambitio, & invidia; ingratitude merita illa quasi sepulchro obruit, ambitio omni suspicioni fidem adhibet, invidia nullum non scelus molitur; & cum sceptrum ad vindictam sit proclivius, quam ad gratificationem, facile exequitur furor: Principi enim gratificatio videtur onus, vindicta satisfactio.

factio. Qui gratificatur, se exhibet obstructum; qui vindictam fumit, potentem: & Princeps non se reputat supremum, quando fuerit obligatio, sed quando exercet potestatem.

§. SECUNDUS.

Est ingrata conditio facilis in credendo malum, tyranna in condemnando.

Ingratitudo malum facile credit.

295 Inter præcipuos ingratitude conditionis defectus duo feruntur, alter facile malum credere, alter non auditum condennare: prior emanat ex illius perverſitate, posterior ex tyrannide. Perverſus in se ipso deprehendit totius mali probationem; tyrannus renuit audire defensionem, ut condemnet innocentiam.

Credidit Saul facile contra se 1. Reg. 26. conspirasse Davidem cum Achimelech. Et non vocata ad examen veritate, pugionis ictibus interfecit Pontificem innocentem; cum enim foret ingratus Saul, extitit in credendo perverſus, & in condemnando tyrannus. Existimare debet Princeps humanam malitiam omnia moliri, totiusque industria nervos contendere, ad suadendam calumniam: qui autem magis sapiens est, plus dubitat; & minus credit, qui plura audit. Dixit Spiritus S. *Qui cito credit, levis est corde.* Plures sunt falsitates, quæ pullulant ex credulitate Principis, quam ex nequitia hominum; nam hæc formidat veritatem, illa faciliat mē-

Ecol. 19.

*Credulitas levis dam-
natur.*

dacia. Qui verò aurem mendacis libenter accommodat, justitiam adducit in magnum discrimen: *Princeps qui libenter audit verba mendacis, omnes ministros habet impios,* dixit Rex sapiens; nam illi Principi omnes blandiri appetent excogitatis fraudibus & mendacis facti totius justitiæ & pietatis hostes.

Prov. 29.

296 Debet Princeps esse tardus, maturusque in credendo, & rectus in condemnando; non reputabit criminofum omnem qui accusatur, sed solum qui in competentis judicio vincitur: nam accusatio non parit crimen, nec facit criminofum; sed probatio in judicio competentis examinata. Et mos est humanæ naturæ accusare innocentiam, & excusare nequitiam; quia accusatio oritur ex malitia, naturali sociæ nequitia, & crudeli hoste innocentia.

*Justitia
Principis
in maturitate
credendi.
& veritudo
dam-
nandi.
Reus audiendus.*

Deus omniscius audivit Adamum, & convictum damnavit; ut nos doceret esse de jure naturæ defensionem in omni crimine; & ut detur justitia, dandum esse judicium. Hæc Deus gessit erga Adamum; & quid Herodes erga Baptistam? Capite spoliavit nec infirmulatum de crimine, nec auditum. Nam crimen totum Baptistæ fuit veritas, quam prædicabat Herodi; & tyrannus sicut Herodes, ex veritatibus format delicta, nec admittit defensionem, ut condemnet innocentiam.

Gen. 3.

Marc. 6.

297 Duo vellem monitos Principes; alterum, ne judicent quin audiant; alterum ne condennent quin judicent. *Regnabit Rex,*

*Judicium ante justitiam.
Ierem. 25.*

Et sapiens erit: Et faciet iudicium, Et iustitia, dixit Propheta de Christo Servatore; quibus innuit præ-

Psal. 88.

Iustitia admittit accusatio nem & de- fensionem. Ad Rom. 2.

Iustitia Et iudicium præparatio se- dis tue, dixit David de eodem Do- mino. Thronus Dei est iustitia conjuncta cum iudicio, & extra iudicium, tyrannis: Testimoniam reddente illis conscientia ipsorum, Et inter se invicem cogitationibus, aut etiam defendentibus. Nostra cõsci- entia, & nostræ cogitationes testes erunt vitæ nostræ coram Deo iudice; qua ratione? Accusando, & defendendo: cum enim Apo- stolo sermo sit de iudicio Dei, in eo ita admittitur accusatio, ut non excludatur defensio. Ubiprimū Assuerus audivit accusationem Aman contra Judæos, statim ius- sit ut Aman eos morti dederet: Scriptum est, quod iusserat Aman: ut occiderent atque delerent omnes Iudæos. Cur non dicit Sacer Textus quòd iusserat Rex, sed quòd iusserat Aman? Quia proferre capi- talem sententiam non audito reo se defendente, actio est non Regis, sed tyranni.

Principis ambitio hostis.

298 Duo sunt capitales hos- tes Principum, quos vitare debet, quando timent, & diffidunt, sci- licet ambitio, & ira; nam ambitio maius reputat incommodum se diffidentem vivere, quàm pati innocentiam; ira non admittit rati- onem, quia furor est. Herodes ambitiosus occidit innocentes: Saul indignatus occidit Sacerdo- tes, quin ibi ratio, vel innocentia attenderetur; nam irata ambi-

Matth. 2.

Et delictas erga Prin- cipem ne- cessaria.

tio omnia proculcat. A Deo sup- pliciter efflagitabat Judith, ut suo flagello puniret Bethuliam, & eam eriperet ab Holofernis flagello: *In tuo flagello vindica vi- quitates nostras.* Cur reuivit supplicium ab hominibus infligendum, si hoc Deus quando mitior & lenior minatur: *Arguam eum in virga virorum.* Quia si homo puni- turus, est ambitiosus ut Holofer- nes, acerbitate rigoris divinam iram excedit.

Iud. 7.

2. Reg. 7.

299 Suam Deus obstrinxit fidem ad puniendum septies il- lum, qui interficeret Caimum: *Qui occiderit Caim septuplum puni- etur.* Caimum occidit Lamech, & cum hujus uxores lamentarentur casum, veritæ, ne Caimi posteri illius cædem ulciscerentur, La- mech juravit se ultionem septua- gies septies esse sumpturum de illo, qui sibi vellet irrogare inju- riam: *Septuplum ultio dabitur de Caim: de Lamech vero septuagies septies.* Si Deus minatur septē vin- dictas pro morte Caimi, cur La- mech pro sua offensione minatur septem supra septuaginta? Quia videtur (ut opinor) ira hominis maior esse septuaginta vicibus, quàm ira Dei. Quando Deus ve- hementer irascitur, septies tantum punit: quando homo corripitur iracundiâ, non quiescit, donec ul- cilcatur septuagies septies.

300 Nihil magis expedit Principi, quàm fidelitas in subdi- tis: idcirco omnia applicare de- bet remedia, ne eorum animi æ- gorent, vel ægrotâtes sanentur.

S. Pagina appellavit Principem medi-

medicum: & sanè bonus medicus non desperat de salute ægrotan- tis, quamdiu profunt medicamen- ta. *Princeps esto noster: Non sum me- dius.* Non se excusavit Deus à principatu sui populi, nisi post- quam vidit illi non prodesse ad- hibita medicamina: nam bonus Princeps solùm ut verus domi- nus satisfacit suo muneri, quan- do curat ut medicus. Clementiâ sanavit Augustus ab infidelitate Cinnam: & Christus Petrum, de- fixis in ipsum negantem piissimis oculis. Augustus lucratus est mi- nistrum optimum suo senatui, & obtinuit ut omnis deinceps infi- delitas aboleretur in suo Impe- rio: Christus lucratus est primum suæ Ecclesiæ Principem, qui post- tea pro illo, & ejusdem fide Cru- ci affixus vitam posuit. Et qui non amat clementiam, verba Dei au- diant: *Ego pascam oves meas: quod perierat requiram; Et quod objecta erat reducam; Et quod fractum fue- rat alligabo; Et quod infirmum fue- rat consolidabo; Et quod pingue Et forte custodiam, Et pascam illas in iudicio.* Divinus Pastor, seu Prin- ceps clementia & iudicio pascit suum & administrat gregem: nam qui iudicio utitur, iustitiam amat, & qui amat iustitiam, clementiâ utitur: sunt enim inseparabiles Divinæ virtutes: & clementia prin- cipis iustitia est quidem ingeni- ta.

Ierem. 22. Isai. 3.

Princeps st medi- cus.

Matth. 26.

Ezech. 34.

Clementia firmat principatū. Prov. 28.

tur clementia thronus ejus. Spiritui Sancto commendavit Æternus Pater iudicium de infidelitate: de hac enim intelliguntur verba illa Christi Servatoris: *Et cum ve- nerit ille, arguet mundum de pecca- to.* Quia erga homines inheles clementer debuit exercere, quod in consilijs dederat Principibus. At si Spiritus Sanctus essentialiter amor est, & amor parcit om- nibus, cur Spiritui Sancto com- mendatur supplicium infidelium? Quia Spiritus Sanctus est amor rationalis, seu per rationem & men- tem regulatus; sine mente simul & amore iustitia rectè admini- strari nequit. Mens dicitur ratione, amor clementiam: & in ratione si- mul ac clementia consistit æqui- tas iustitiæ. Sanguis & aqua pro- fluxit ex Christi crucifixi latere: *Exiit sanguis & aqua.* Dicunt In- terpretes exiisse sanguinem in supplicium Hebræorum, qui cla- marunt, *Sanguis ejus super nos.* No- to prodijisse sanguinem illum ex corde Salvatoris: quia Deus etiam puniens amorem exhibet: punire cum amore, clementia est; punire sine amore, vindicta.

Ioan. 16.

Ioan. 19.

Ira Dei placabilis.

Exod. 32.

302 Sæpenumero Deus suo populo scelera patranti diffidens, contra eum vehementissimè & iustissimè exarsit: at pro populo semper Moyses intercessit. *Cur Domine (aiebat) irascitur furor tu- us contra populū tuum, quem eduxisti de terra Egypti in fortitudine magna, Et in manu robusta? Ne, queso, dicant Egyptij: Callidè eduxit eos, ut interficeret in montibus, Et deleret de terra: quiescat ira tua,*

tua. Et esto placabilis super nequitia populi tui. Deo hæc arrisit intercessio, & distulit supplicium: Placatus est Dominus. Sic Deus edocuit clementiam Principes, ne de supplicio indignationem consulant: similiter edocuit ministros, ne pro iracundia Principum interveniant: nullus enim maior justitiæ hostis est, quam furor. Pauci tamen ministri sunt, qui hoc documentum capiant, & multi qui Principis iram magis ac magis accendunt, quasi igni effundentes oleum, alij ex invidia, alij ex ambitione, alij ex adulatione.

303 Diffusus est Imperator Adrianus cuidam subdito suo, & ab optimo consiliario audivit: *Animum de vince beneficijs. Beneficia enim sunt potentiora arma, quæ animos superant. Sic debuerant omnes suadere Principi, quando diffidentem intellexissent. Nam Princeps munificentia & clementia amorem aucupatur, diffidentia fit crudelis, & nullus crudelis tutus esse potest.*

Jactavit se Valentinianus Imperator quòd occideret Ecium generalem suum: nec defuit qui argute & audacter illi respondit: In hac occisione, o Imperator, tuo sinistro brachio dexterum secuisti: nam fidelis minister, si est strenuus, inservit suo Principi pro brachio dextero: sicut si est disertus & sapiens, pro capite. Unde maius detrimentum est Principis, amissio ministri disertis ac sapientis, quam strenui: nam ex amissione ministri strenui per-

dit brachium; ex amissione sapientis perdit caput, & in eo regnum, & plura regna.

304 Suam Herodes adtrinxit fidem Saltatrici illi impiæ, pollicitus se daturum quicquid peteret, etiam dimidium regni sui: petijt illa caput Baptistæ; qua petitione audita, Rex mœstitia affectus est, quòd juramento adactus promiserit: *Contristatus est Rex. Nam caput Baptistæ consiliarij optimi, proindeque utilia fideliter suadentis, etiam in existimatione Herodis febat pluris quam regnum. Servus fidelis juxta Spiritum Sanctum est domino suo pro anima: Si est tibi servus fidelis, Eccl. 33.*

*Sit tibi quasi animata tua. Cur non potius tribuitur domino officium animæ erga servum, & servo officium corporis erga dominum, cum anima sit corpore nobilior? Quia rationalis anima vivere potest sine corpore, non ita corpus sine anima: sic fidelis minister potest sine domino vivere, non tamen dominus sine assistentia ministri, & consiliarij fidelis, qualis erat Baptista. Herodes in hoc egit Principem, quòd ex nece Baptistæ dolorem conciperet. Animadverto quòd Evangelista cum octies nominaret Herodem, solum appellavit Regem, quando exhibuit tristitiam de amittendo Baptista: *Contristatus est Rex. Quia magni facere consiliarium optimum, nempe Baptistam, propria maiestatis actio est: in reliquo tractetur ut Herodes, in hoc nominetur ut Rex.**

305 Herodes tamen ample-

xus est quod abominari debuerat; & religionem existimavit quod sacrilegium erat. Valentinianus credidit licitum quod sibi utile visum est; quia uterque ingratitude & ambitioni subjacuit. Herodes timuit veritates Baptistæ, Valentinianus fortitudinem Ecij: & potestas conjuncta timore omnia proterit; & quidquid utile sibi visum est, licitum reputat. Timuit Pharaos Hebræos, & timore correptus jussit eorum filios projici in flumen. Ardens Caimus invidia fratrem suum duxit in campum, ut ejus sanguinem cautiùs effunderet: sic enim ex timore proditio delituit, ut nemo posset in suspicionem venire, illum in propria natura fraternas manus cruentasse: *Egrediamur foras. Joab vitam spoliavit Abnerem, sed incaute, ejus sanguinem proprium baltheum infecit: *Posuit cruorem prælij in baltheo suo. Quid? Caimus occultat Abelis sanguinem, Joab sanguinem Abneris manifestat? Ita: quia Caimus nondum principatu, vel magistratu aliquo eminebat, Joab egregio generalatus magistratu fungebatur, erat que nimis potens; & illi qui potestate viget, omnia licita videntur.**

306 Princeps non erit, sed tyrannus, qui justitiam non coluerit: qualis Saul erga Davidem, & Herodes erga Baptistam: uterque æquè crudelis ac ingratus. Sicut ingratitude agnoscit in damone suum exordium, ita in jumento suam similitudinem: *Comparatus est jumentis insipientibus, &*

similis factus est illis, dixit David de Adamo ingrato. Cur similis homo jumento vilissimo? Quia inter omnia animalia solus homo & jumentum prodire ingrati: & nihil bonum, honestum ve esse potest ex similitudine ad tale exemplar. Nonne pro exemplari inter omnia animalia reperit natura jumentum in opprobrium hominis nobilissimi? Non ita: sed in futuram cautelam; & animadversionem: voluit enim natura, ut si hominem non puderet ingratitude propter vitium, saltem puderet propter similitudinem. Et quidem ignominia maxima erit Principis referre vilissimum animal conditione, qui natura inter homines nobilissimus est.

307 De Nabucodonosore *Dan. 4.* dixit Daniel: *Fenum ut bos comedit, eò quòd non habuerit gratias Deo, pro accepta Regis dignitate. At si in brutum transformandus est, cur non in leonem, vel aquilam, sed in bovem? Quia in specie leonis & aquilæ retinetur adhuc sceptri vestigia, in bove solum jugi laborem: in leone & aquila nonnullum honorem, in bove solum vilitatem. Verum si infelicitas magna est imitari similitudinem ingrati, maxima erit assimilari ingratitude auctori, proindeque eandem participare a diabolo, & cum diabolo similitudinem.*

Indignatio
Principis
non arguen-
da.

Beneficia
arma po-
tentiora
ad superan-
dam.

Minister
bonus à
Principe
magnifac-
iendus.

Consiliarius
fidelis &
saceris
quoniam si fiat
M. arc. 6.

Exed. 1.

Gen. 4.

3. Reg. 2.

Cruelitas
ingrati-
tudinis

Ingrati-
tudinis vil-
tas.
Psal. 48.

Potestas
& timor
in Princi-
pe omnia
proterunt

xus

§. TERTIUS.

Princeps ut ametur, gratus & liberalis esse debet.

308 Valde eniti debet Princeps, ut ingratitude ac liberalitate præditus, se gratum exhibeat obsequentiis, & liberalè omnibus. His enim dotibus ornatus mirum in modum colligèr omnium gratiam, ut ab omnibus ametur & ferviatur. Gratitude obstringit, liberalitas ipsam etiam accipientium libertatem devincit: quantum denique homines sibi lucrentur gratitudine, ignorant. In universali diluvio octo personæ incolumitatem obtinuerunt, recte S. Petrus: *Octo animæ salvæ facta sunt.* Et post diluvium, suam Deus adstrinxit fidem Noëmo, promittens in posterum nullam futuram universalem alluvionem, quæ homines deleret: *Nequaquam ultra maledicam terræ.* Cui antea Deus tam parcus in salvando, ut solùm octo personis incolumitatem præstiterit; post diluvium tã liberalis, ut omnibus promiserit salutem? quibus meritis non antea, sed postea Noëmus tantum comparavit favorem? Ante diluvium Noëmus colebat justitiam: *Noë vir justus*, ait sacer Textus: post diluvium, exhibuit gratitudinem, erecto altari in Dei honorem: *Edificavit autem Noë altare Domino.* Quæ justus, solis octo meruit incolumitatem; quæ gratus, mortalibus omnibus in posterum.

Gratitudo
& liberalitas in
Principe
animos
obsequium
alluciat.

1. Pet. 3.

Gen. 8.

Gratitudo
lucrosa.

Gen. 8.

309 Arripuerunt Pharisei lapides, ut Christum interficerent, à quibus Dominus querulus interrogavit, propter quodnam ex beneficijs ab eo in ipsos collatis lapidaretur: *Multa bona opera ostendi vobis, propter quod eorum me lapidatis?* Davidi ait Deus post multa in eum collata beneficia, se collaturum maiora: *Et si pauca sūt ista, adjiciā tibi multo maiora.* Si pauca videntur Deo quæ Davidi impenderat, cur arbitratur multa Judæis impensa? Quia quãdo homines Deo gratificantur pro bono accepto, ita Deum gratificatione illa devinciunt, ut Deus beneficiū collatū reputet quasi debitum solutū, & cū se debitorem cogitet, illi videatur exiguum quiddam nobis impendit. E contra, quando homines instar Judæorum gratificationi desunt, beneficia illis collata non apparent debita, sed indebita, proindeque Deo videntur semper pauca, quæ gratificationibus, & multa, quæcumque confert ingratis. Sic Princeps obsequentiis gratus, si expetit subditorum obsequia: sit liberalis, si omnium appetit amorem.

310 Principes appellat sacra Pagina montes: *Montes Israel ante dicit verbum.* Quia si montes natura sublimes foveat, fecundant, & locupletant valles depressas, sic Principes debent fovere, ac ditare subditos: *Mons Dei, mons pinguis.* Compedes injicere Deum Regibus, & manicas nobilibus cecinit vates: *Ad alligandos Reges eorum in compedibus, & nobiles eorum in manicas ferreis.* Cur non

Beneficia
multiplicantur
ab
gratitudo.
nem.
Joan. 8.
2. Reg. 12.

Manus
Principis
ligari non
debet.
Matth. 23.
Joan. 20.

Joan. 18.

Gen. 25.

Liberallitas
Principis
in signo.
Ezech. 6.
Psal. 67.
Psal. 149.

Principis
manus non
ligantur.

sqm.

INGRATITUDINIS.

commutavit David vincula, ita ut devinceret nobiles compedibus, & Reges manicas? Locutus est David tamquam Rex disertus, probè intelligens non cohære magnificum Regis titulum cum manibus devinctis: omnis enim Rex habere debet expeditas, ac liberas manus, ut suis omnibus possit munera elargiri.

Negavit Petrus in domo Caiphæ Christum, cui promiserat homagium usque ad mortem. Confessus fuit Thomas Christum in cœnaculo, quando magis incredulus. Quis erga Christum sic mutavit Petrum? quis erga Christum sic mutavit Thomam? Mutati sunt discipuli, quia manus Christi mutationem subiere. In domo Caiphæ erant manus Domini vincitæ: *Misit eum ligatum ad Caipham:* in cœnaculo apparuit Dominus manibus non solùm solutis, sed etiam perforatis: quæ proinde manus Principem decent. Quando Zaram ex utero incipiens prodire, brachium ligatum sensit, confestim retraxit, ac germano Phares cessit natalitij præcedentiam: cùm enim se vincitum agnosceret, noluit prior nasci, sed maluit amittere principatum, quàm Principem esse ligatis manibus; quamvis enim sic ligatus principatum obtineret, non veritate, sed solo nomine Princeps esset.

Beneficiū
enim confertur
tantum.

311 Qualitas regia est habere manus perforatas, & obligatio Principis tempestivè conferre præmia: qui enim confert præmia, alienum distribuit: & qui ali-

enum retinet, justitiam violat. Nò solùm præmium absque mora conferendum, sed etiam beneficij expeditio citò præstanda est. Cunctator enim in benefaciendo, videretur coactus benefacere: & parum a negante distat, qui retardat. Celeritas beneficium reddit magnum, cunctatio exiguum: & Princeps suam in omnibus exhibere debet magnitudinem. Quando à domo Abrahami secessit Agar, ei apparuit Deus, ut dolore afflictam, & morore confectam levaret: & illa beneficij memor Deum statim expressit nomine, quod inposuit puteo, ubi beneficium accepit: *Propterea appellavit puteum illum, puteum viventis mei.* Alia opportunitate cum filio suo Ismaele expulsa, cùm videret puerum siti pereuntem, & non reperiret aquam, Deus illi opem tulit: *Aperuit que oculos eius Deus, que videns puteum aquæ abiit, & implevit utrè, deditque puero bibere.* At non legimus imposuisse nomen puteo, nec divulgasse hoc posterius beneficium, sicut prius; cùm ex maiori periculo tale beneficium maius & æstimabilius patuerit. Disparitatis ratio ex eo petenda est; quia prius beneficium sine mora, sine lacrymis, sine vocibus adepta est, proindeque nullo impendio petendi, & nullo tormento expectandi: posterius beneficium comparavit magnis cordis angustijs, post longam expectationem, post effusas voces & lacrymas: idèo memor prioris, tacuit posterius, quod enim multum differret, vix

Celeritas
in beneficijs
cunctata
magnificat.

Gen. 16.

Gen. 21.

nomen beneficij retinet, & quidem satis carè emptitur quod multis precibus comparatur.

312 Sara quando natum sibi filium in ulnas accepit, illi risus nomen imposuit: *Risum fecit mihi Deus.* Quia cùm nonagenaria post multos annos continuo desiderio transactos aspiceret natum filium, sibi favor ille visus est ludus: cùm beneficium dilatatum, videatur ludibrium, quasi qui retardat, ludat: qui expectat, doleat: cùm sperare sit in pœnis vere; & gaudium imaginatum, sit tormentum verum. *Nos autem sperabamus,* dixerunt discipuli Domino post triduum expectationis; quasi unus dies sperandi videatur æternitas patiendi. Duplici opportunitate per duplex editum miraculum. Christus pavit in solitudine turbas: non in primo, sed in secundo voluerunt acclamare Regem ob tanti beneficij gratitudinem. Discrimen utriusque eventus fuit, quod non in secundo, sed in primo fuit dilatatum beneficium: *Misereor super turbam, quia jam triduum sustinet me.* Pretium demit beneficio, qui protrahit. Omnis enim ab spe, & desiderio suo retardatus patitur: & quicumque patitur, impensum sibi favorem, solutionem reputat. At conditio ingrata nec ullum recognoscit debitum, nec aliquem tempestivè præmiatur: siquidem ex ingenita propensione accepti beneficij immemor, semper coacta beneficium confert, maiorem retinens perversionem.

Beneficij
mora mi-
nus.
Gen. 21.

Spes est
tormenti
Luc. 24.

Joan. 6.

Mat. 8.

CAPUT V.

David ingratus Uriæ ingratis filijs punitur.

§. PRIMUS.

Ingratitudinis cum crudelitate magna est conjunctio.

313 **M**Ortuus est Saul ^{Ingratitudo Davidis.} manente tamen in gratitudine viva in Principibus Israël; nam etiam electus à Deo David fuit ingratus, quando uno ictu spoliavit vita & honore Uriam, fidelem suum clientem, assiduam in laboribus comitem, strenuam in prælijs militem. Vexatus David insectatione per Saulem, se Deo, & hominibus gratum præstitit: at ubi sceptrum arripuit, Deo & Uriæ ingratus extitit. Peculiaris coronæ influxus est ignorare debitum: & ingratitude tam altas in cordibus coronatis agit radices, ut etiam David inventus secundum cor Dei, hac opportunitate similis evaserit Sauli. Misit enim litteras ad Joab sui exercitus Generalem, quibus illi injunxit, ut in prima exercitus fronte, loco magis periculoso cõstitueret Uriam, ne incolumis posset hostes evadere: ^{2. Reg. 18.} *Posuite Uriam ex adverso bello, ubi fortissimum est prælium, & relinquit eum, ut percussus intereat.* Nihil tã vile & abjectum est, quod non aggrediatur ingratitude: Saulem fecit perjurum, Davidem crudellem, Absalonem rebellem, Salomonem

Salomonem infidelem, Judam proditorem.

314 Indignatus est Deus contra Davidis ingratitude, & statim ei per prophetam Nathan minatus est: *Quamobrem non recedet gladius de domo tua usque in sempiternum.* Propter scelus unum, perpetuum domui illius minatur supplicium: nam culpa Principis, ut pote agentis personam publicam, gravius Deum offendit: nixus enim potestate se exhibet magis ingratum beneficijs acceptis. Universus deliquit populus colens idola, & tamen Moyse iussit Deus, ut solos Principes supplicio afficeret: quia cùm essent personæ publicæ, magis Deum offenderunt illa impietate & ingratitude: *Qui reddit malum pro bonis, non recedet malum de domo ejus.*

Ingratitudo
Principis punitur.
2. Reg. 12.

Prov. 17.

Innocentia
injuriam
condemnat
a Deo.

Gen. 4.

Gen. 4.

Dan. 3.

315 Culpa Davidis fuit ingratitude Principis contra innocentem: & Deus illatam cuidam innocenti injuriam magis agrè fert, quàm propriam offensam. Deliquit Caimus, & Deus illi maledixit: *Maledictus eris super terram.* Deliquit Adamus, & Deus terræ maledixit: *Maledicta terra in opere tuo.* Quia cū Caimus ferret innocenti Abeli injurias, & Adamus Deo inobediens, gravius animadvertit Deus in Caimum, quàm in Adamum.

Deo jubente corripuit ignis illos, qui Babylonicam fornacem accenderant, & non legimus fuisse punitos, qui statuat impio cultu adorandam fabricaverant. Quia æquè pronus est Deus ad plec-

tendum eos qui innocentiam lædunt, atque tardus ad puniendum offensas sibi immediatè illatas. Timuit Pilatus conspiciens Dominum sibi iudicaturus oblatum per Judæos: *Cum audisset Pilatus hunc sermonem magis timuit.* Non timet Christus agens reum, & timet Pilatus acturus judicem? Ita: quia æquè valida est innocentia, atque infirma nequitia: qui igitur innocentem lædit, timeat ultorem Deum, qui innocentia: propugnator est.

316 Coarguit Propheta Nathan Davidem ingratitude, & quamdiu oburgat, Regis nomen tacet. Quia indignus est regio nomine injustus. Justitia acclamat Regem, injustitia tyrannum. Acclamato jam Regi Israël Davidi dixerunt Hebræi: *Ecce nos os tuum, & caro tua sumus.* Ut intelligeret David sibi delatum esse principatum, ut subditos tueretur, & eorum sentiret calamitates tamquam proprias: incubit enim capiti reliqua membra protegere, & alere. Dixit Christus suis olim discipulis, animæ nostræ incumbere pro vita sustentanda corporis alimoniam: *Nolite solliciti esse animæ vestræ quid manducetis.* Et videtur temporalis vitæ alimoniam quærendam, corporis potiùs onus esse, quàm curam animæ. Dominus tamen onus illud ac sollicitudinem dixit incumbere spirituali animæ: cùm enim illa tamquàm domina præsideat corpori, regatque omnia corporis membra, teneatur ex munere illud protegere, & ut proprios

Joan. 19.

Injustitia
multum
æclamat
Regem.
1. Reg. 12.
1. Paralip.
11.

Regis est
suos tuere,
& alere.
Luc. 12.